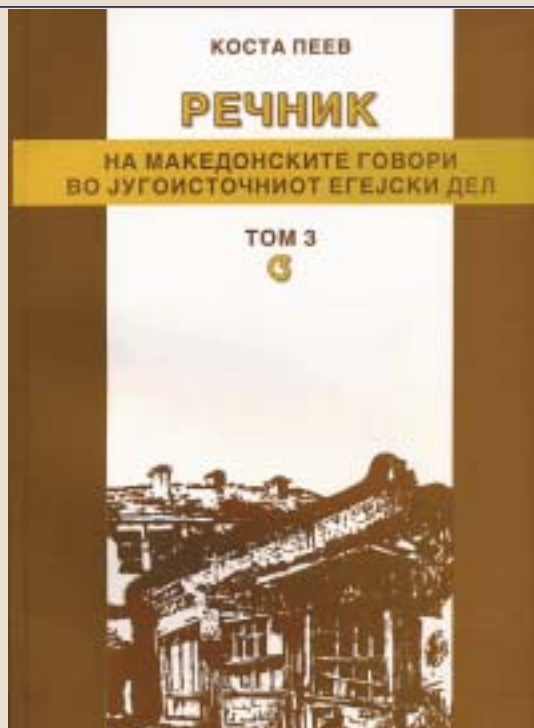

Собраниот јазичен материјал Коста Пеев продолжува да го обработува со единствена цел да се зачува големото богатство на еден дел на македонскиот народ, кој морал да ги напушти своите огништа.

од предзаборавот еден важен дел од национално-културното наследство на македонскиот народ.

ЗНАЧЕЊЕ

Кон овие зборови кои не ја губат својата актуелност и денес ќе го додадеме само фактот дека за делото "Кукушкиот говор", Коста Пеев ја доби престижната државна награда "Гоце Делчев". Собраниот јазичен материјал Коста Пеев продолжува да го обработува со единствена цел да се зачува големото богатство на еден дел од македонскиот народ, да се спречи забот на времето да го однесе во заборав духот на народот кој бил принуден да

вид реконструкција на "Кукушкиот говор", користејќи ги поранешните записи и соопштувања и спроведувајќи самиот анкета меѓу припадниците на тој говор преселени во Република Македонија. Со сè тоа работата на д-р Коста Пеев ги надминува по своето значење чисто лингвистичките рамки, затоа што заштитува и одбранува

ВОСКРЕСНУВАЊЕ НА ЕДЕН ИСТОРИСКИ

■ Пишува: Милева ЛАЗОВА

Во Институтот за македонски јазик "Крсте Мисирков" неодамна беше промовиран третиот том "Речникот на македонските говори во југоисточниот егејски дел" од професор д-р Коста Пеев. Третиот том ги содржи зборовите наредени почнувајќи од буквата Л до полумекото Њ и опфаќа околу 3.000 заглавни единици. Содржи богат лексички фонд на еден народ прогонет од неговите краишта, а заедно со претходните два тома претставува заштита и еден вид споменик за сè она што се случувало и се случува на ова подрачје.

За авторот Коста Пеев и за неговото најново дело говорea деканот на Филолошкиот факултет, професорот Максим Каранфиловски и директорката на Институтот за македонски јазик, Снежана Веновска-Антевска.

ДВОДЕЦЕНИСКИ ТРУД

"Професорот д-р Коста Пеев - истакна проф. Каранфи-

ловски - е долгогодишен и најблизок соработник на академик Божидар Видоевски, основоположник на македонската дијалектологија. Самиот професор Пеев е докажан и признат македонски дијалектолог и во моментот е еден од најстарите и најистакнатите македонски лингвисти. Повеќе од две децении тој им посветува на проучувањата на југоисточните македонски говори, кои денес се наоѓаат надвор од границите на матичната земја. За значењето на ваквите проучувања ќе го наведат цитатот од академикот Блаже Конески, напишан по повод делото 'Кукушкиот говор' на Коста Пеев, излезен пред повеќе години: 'Вредноста на оваа монографија се зголемува особено со тоа што таа му е посветена на еден говор, кој поради познатите историски околности во Егејска Македонија беше подложен на исчезнување во својата матица'."

Авторот бил поставен пред задачата да врши еден

МАКЕДОНСКАТА ЖАЛОСНА СУДБИНА, МОТИВ ЗА МОНОГРАФСКИ ЗАПИС

Книгата на Пеев е прва дијалектолошка монографија, која се потпира на материјали собрани од самиот автор, во непосреден контакт со информатори, многукратно верифициран на теренот.

☀ Професоре Пеев, Вие повеќе децении ги истражувате македонските говори во југоисточниот егејски дел, кои ги преточивте во двотомната монографија "Кукушкиот говор", како и во три тома од проектот "Речник на македонските говори во југоисточниот егејски дел". Што Ве мотивираше да вложите толку труд и време на оваа тема?

ПЕЕВ: Југоисточниот дел од Егејска Македонија (Солунско, Кукушко, Воденско, Серско) за време на Втората балканска војна, во 1913 година доживеа катастрофален погром; само во околината на Кукуш беа уништени повеќе од 30 села, кога по жестокиот артилериски оган и пожар, сосема згасна животот во познатиот македонски град Кукуш. Токму оваа жалосна судбина на Македонците од оваа регија, во голем дел прогонети и раштркани по светот ми наложи да се потрудам да ги регистрирам посебностите на овие говори.

☀ Од историјата ни е познато дека Кукуш претставувал значаен центар на македонската преродба со чие име е по-

ги напушти своите родни огништа. Резултат на тие напори и таквата работа е и "Речникот на македонските говори од југоисточниот егејски дел", од кој веќе се објавени два тома, а пред нас сега е третиот том. Појавата на првите два тома беше мошне позитивно оценета не само во нашата јавност, туку што е особено важно и во странство.

"Трудот е - додаде проф. Каранфиловски - особено добредојден за потребите на истражувањата од јазично-историските и јазично-генетските прашања. Речникот спаѓа меѓу најзабележителните проекти од областа на македонската дијалектолошка лексикологија, затоа што прв пат целосно ни го претставува лексичкиот корпус на пограничните говори на крајниот југ на јужнословен-

ската територија. Во оваа прилика ќе го цитирам мислењето на Зузана Тополинска, која пишува: 'Трудот на професор Коста Пеев го оценувам мошне високо. Се работи за важен документ кој критички го обработува лексичкиот фонд на југоисточните македонски говори. Такво дело не постои во славистичката наука, а неговата голема важност потекнува од фактот дека материјалот доаѓа од говори, кои денес веќе не се живи во нивниот изворен простор. Тие можат уште да се слушнат само од устата на мал број иселеници од најстарата генерација расфрлени низ балканските земји, па и пошироко'".

Спомнатите говори претставуваат југоисточна периферија на словенскиот јазичен свет и како такви се многу важни не само за маке-

донистичката, туку и пошироко за општата теорија на јазикот. Имено, тука се зачувани многу архаизми непознати во други говори од словенскиот југ, но присутни во говорите на словенскиот север. Оваа ситуација овозможува да се реконструираат старите миграции на словенските племиња и степенот на сродност меѓу нив. Истовремено станува збор за територија која доживеала многу интерференции од страна на несловенските јазици - латински, романски, грчки, турски и така ги проширува нашите сознанија за механизмите на јазичната интерференција.

Според професорот Каранфиловски, лексичкиот материјал во Речникот на Пеев ќе биде од непроценета вредност за идниот македонски етимолошки речник. На крај,

тој го цитираше академик Блаже Ристовски, кој во една пригода истакнал: "Со пиетет сум исправен пред повеќе од двоеценискиот макотрпен труд на еден пасиониран истражувач, кој саможртвено го посвети својот живот за воскреснување на органскиот дел на еден историски етнокултурен субјект, кој пред нашите очи незапирливо и неповратно замре".

Речиси веќе ги нема македонските песни и ора околу Солун, Кукуш...едвај се слуша македонскиот збор во Воденско, па упорно се задушува мајчиниот шепот и во Леринско и во Костурско.

За значењето на Речникот говореше и директорката на Институтот за македонски јазик, Снежана Веновска-Антевска, која се наврати на периодот пред четириесет години.

ЕТНОКУЛТУРЕН СУБЈЕКТ

врсана дејноста на голем број видни македонски дејци. Дали Кукуш бил уништен за да се спречи подемот на спомнатото македонистичко јадро?

ПЕЕВ: Определбата на грчката политика за уништување на Кукуш и на Кукушко не била случајна. Во средината на XIX век општиот економски подем особено силно се пројавил во Кукуш. Развивањето на занаетчиството и трговијата, особено збогатувањето на граѓанската класа, го обусловило развивањето на националното осознавање. Меѓу пројавите на преродбата во Кукуш, особено треба да се истакне борбата против Патријаршијата и фанариотското духовенство. Таа борба во исто време значеше и борба за воведување на народниот јазик во црквите и во училиштата. Многу природно, како резултат на сите овие превирања на национален план, созрел обидот за издавање граматика на "македонско наречје" од кукушкиот учител Венијамин Мачуковски, кој во 1872 година излегол со оглас за собирање претплата за издавање на својата граматика, која ја употребувал во својата учителска практика. Овој оглас бил дочекан со остра реакција во цариградскиот, бугарски печат, па граматиката на Мачуковски не се издала. Уништувањето на Кукуш за време на Втората балканска војна од страна на грчката солдатска претставува израз на една политика, со која се настојува да се прекине животната нишка на еден македонистички центар.

 Каква е сега состојбата со говорите во Егејска Македонија?

ПЕЕВ: Македонскиот збор во Егејскиот дел денес се употребува некаде повеќе, некаде помалку, на целиот појас од планината Грамос на запад, па до реката Места на исток. На овој релативно широк појас се izdelуваат повеќе дија-

лектни јазли, групирани во три дијалектни зони: Костурско-леринска, Солунско-воденска и Серско-драмска. Во врска со моментната состојба, како аргумент треба да се потенцира дека во услови кога дијалектниот јазик егзистира во средина на која со принуда се наложува еден туѓ јазичен систем за јавна комуникација, каков што е случајот со Егејска Македонија, тогаш изумирањето на дијалектите е многу посилно изразено отколку обично.

 Во Егејскиот дел од Македонија анкетирањето на дијалектен материјал на теренот, поради познатите политички моменти не е дозволено; на кој начин Вие ја формиравте картотеката врз која ги подготвувате Вашите монографски описи?

ПЕЕВ: При формирањето на картотеката за Речникот се послужил со повеќе објавени студии и материјали, отпечатени во главните центри на соседните држави Софија и Белград, но и во Прага, Варшава, Краков, Париз и други градови, се разбира, заедно со дијалектните материјали кои ги имам запишано при анкетирањето на бегалците од Кукушко, Воденско, Солунско, Серско, уште и од Гевгелиско. Исто така, се служел и со материјалите за Општословенскиот лингвистички атлас.

 Вие го промовиравте третиот том "Речник на македонските говори во југоисточниот егејски дел". Како стојат работите со дефинитивното завршување на Речникот?

ПЕЕВ: Работата врз Речникот е прилично напредната, во третиот том е претставен материјалот од Л, Љ, М, Н и Њ, значи остануваат буквите од О до крај. Можно е дека овој материјал би можел да се отпечати во четвртиот том, како пообеман и последен.